

HUKUKİ-POLİTİK VE EKONOMİK DEĞİŞİKLİKLERİN YERLİ VE YABANCI ÖRGÜT POPÜLASYONLARININ YOĞUNLUKLARINA ETKİSİ: TÜRKİYE BANKACILIK POPÜLASYONU, 1923-2011

Çiğdem KAYA, Göksel ATAMAN¹

¹Marmara Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Öğretim Üyesi, Prof. Dr.

HUKUKİ-POLİTİK VE EKONOMİK DEĞİŞİKLİKLERİN YERLİ VE YABANCI ÖRGÜT POPÜLASYONLARININ YOĞUNLUKLARINA ETKİSİ: TÜRKİYE BANKACILIK POPÜLASYONU, 1923-2011

Özet: Bu çalışmada, hukuki-politik ve ekonomik değişikliklerin, kökenleri farklı olan örgütsel popülasyonların yoğunluklarını nasıl etkilediği incelenmiştir. Örgütsel Ekoloji Kuramı ile ilgili çalışmalarda, örgütsel popülasyonlar ve popülasyonlar arası süreçlere odaklanılmış, ancak Örgütsel Ekoloji Kuramı'nın araştırma alanlarından biri olan sosyal, siyasal ve ekonomik değişikliklerin örgüt popülasyonlarına etkisinin incelenmesi yetersiz kalmıştır. Sosyal, siyasal ve ekonomik değişikliklerin yarattıkları etkiler ve bu etkilerin hangi düzenekler aracılığıyla ortaya çıktığı ise kuram açısından önem taşımaktadır. Bu çalışmada, Türkiye bankacılık popülasyonunun evrimi sürecinde yaşanan hukuki-politik ve ekonomik değişiklikler dönemler halinde incelenmiş ve Örgütsel Ekoloji Kuramı temelinde hangi çevresel koşullarda (dönemlerde) hangi örgüt türünün (yerli-yabancı) yoğunluğunun daha yüksek olduğuna odaklanılarak, yerli ve yabancı banka popülasyonunun evrimi incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yerli Bankalar, Yabancı Bankalar, Örgütsel Ekoloji Kuramı, Çevresel Değişiklikler.

THE EFFECTS OF LEGAL-POLITICAL, AND ECONOMIC CHANGES ON THE DENSITY OF DOMESTIC AND FOREIGN ORGANIZATIONAL POPULATIONS: TURKISH BANKING POPULATION, 1923-2011

Abstract: In this study, we examine how the legal-political and economic changes affect the density of organizational populations that have different origins. Studies on Organizational Ecology Theory focus on organizational populations and processes between populations but they are insufficient to determine the effects of social, political, and economic changes on organizational populations which is highlighted as a research area in the theory. It is very important to know about the effects of these kinds of changes and that through which mechanisms these effects come up [1]. We investigate legal-political, and economic changes in terms of historical periods experienced through evolution of Turkish banking population, and the evolution of domestic and foreign banking populations by focusing on which type of organizational forms have relatively higher density in which environmental conditions (historical periods).

Keywords: Domestic Banks, Foreign Banks, Organizational Ecology Theory, Environmental Changes.

I. GİRİŞ

Örgütsel Ekoloji kuramı ilk olarak 1977 yılında Hannan ve Freeman'ın yayınladıkları "Örgütlerin Popülasyon Ekolojisi" başlıklı makale ile, o zamanlara kadar örgüt çalışmalarına hakim olan örgüt odaklı anlayış ve araştırma programlarına temel bir eleştiri olarak ortaya çıkmıştır [1]. Hannan ve Freeman (1977), çevrenin örgüt yapıları üzerindeki etkilerinin örgüt kuramlarında o dönemlerde tartışılmaya başlandığını, yazının büyük bir bölümünün adaptasyon yaklaşımı çerçevesinde örgüt-çevre ilişkisini incelediğini ifade etmişlerdir. Adaptasyon yaklaşımına göre, genellikle yöneticiler ve baskın gruplar, çevresel tehdit ve fırsatları görebilmek için ilişkili çevreyi analiz ederler, buna uygun strateji formüle ederler ve örgütsel yapıyı buna uygun olarak düzenlerler. Diğer bir deyişle, yöneticiler çevresel koşullara göre strateji geliştirip, kararlar alıp, bunları uygularlar. Başarılı yöneticiler ya örgütü çevresel zararlardan korurlar ya da örgüt yapısında minimum bozulmayı gerektirecek düzenlemeler getirirler. Kısaca, örgüt liderleri strateji formüle edip, örgütlerini çevresel koşullara adapte

ederler. Örgütsel Ekoloji kuramına göre ise, yapı ve çevre arasındaki ilişkinin bir kısmı adaptasyon davranışı ve öğrenme ile açıklanabilir, ancak örgütler arasındaki büyük yapısal değişiklikleri sadece adaptasyon yaklaşımı ile açıklamak mümkün değildir. Bunun yerine örgüt-çevre ilişkisine çevresel ayıklama açısından bakmak gerekmektedir. Örgütlerin değişen çevresel koşullara yeterince hızlı tepki vermelerini zorlaştıran çok sayıda örgütsel (fabrika ve personele yapılan yatırımlar, örgüt içi güç dinamiği vb.) ve çevresel (yasal ve mali engeller, radikal değişimin meşruluğa zarar vermesi) etkenler söz konusudur [2].

Örgütlerin çevreleri ile olan ilişkisine farklı bir boyut getiren Örgütsel Ekoloji yaklaşımında, analiz birimi sadece örgüt olmaktan çıkmakta ve çevresel ayıklamaya vurgu yapılmaktadır [2]. Örgütün aktif rol üstlenerek çevreye uyum sağlayabilmesi, çevrede meydana gelen değişikliklere göre yapısında değişiklikler yapabilmesi görüşüne karşın Örgütsel Ekoloji Kuramı, çevrenin seçici olduğunu ve çevresel şartlar değiştiği anda şartlara uyumlu örgütlerin hayatta kalacağını iddia etmektedir. Kuram, çevresel olayların ve popülasyonlar arası

etkileşimlerin örgütlerin hayatta kalma ve ölüm oranlarına etkisini araştırmaktadır. Analiz biriminin örgüt olmaktan çıkması, örgüt popülasyonları ile tanışmamızı ifade eder. Popülasyonlar, aynı örgütsel forma sahip örgütlerden oluşmaktadır ve burada örgütsel form “ilişkili örgütsel özelliklerin bir kümesi”ni ifade etmektedir. Popülasyonlar, çevresel değişimlerden benzer şekilde etkilenmektedirler. Örnek vermek gerekirse, sağlık sektöründe; kan bankaları, hastaneler, aile planlama klinikleri örgütsel formları ifade eder. Otomobil üreticiliği örgütsel formuna sahip olan tüm örgütler, otomobil üreticileri popülasyonunu ifade eder.

Örgütsel ekolojinin temel tezi, örgütsel dünyadaki evrimin, çevrede yeni koşullara uyumlu özellikler gösteren örgütlerin doğması veya çoğalması ve uyum sağlayamayan örgütlerin yok olması veya azalması ile gerçekleşebileceği yönündedir. Bu yaklaşımın araştırma programını topluluk içi ve topluluklar arası süreçlerin, yaş ve büyüklük gibi bazı örgütsel özelliklerin ve toplumsal düzeyde meydana gelen değişimlerin bir örgüt topluluğundaki kurulma (doğum) ve kapanma (ölüm) oranlarıyla ilişkisinin incelenmesi oluşturmaktadır [1]. Bu çalışmada, çevrede değişiklikler meydana gelmesiyle birlikte örgüt popülasyonlarının yoğunluğunda nasıl bir değişim yaşandığı, dolayısıyla bu değişikliklerin popülasyondaki örgüt sayılarına nasıl bir etkisi olduğu incelenmiştir.

II. KURAMSAL ÇERÇEVE

II.1. Örgüt Popülasyonları

Hannan ve Freeman (1977), ekolojik analizlerin üç farklı seviyede toplandığını ifade etmişlerdir: *bireysel örgüt, popülasyon ve örgüt toplulukları (etkileşimde olan bütün popülasyonlar)* [2]. Burada popülasyon, benzer kaynaklardan faydalanan ve benzer faaliyetler yapan örgütlerin bir kümesini ifade etmektedir. Popülasyon, hükümet düzenlemeleri gibi kurumsal eylemleri ve teknik uyumsuzlukları içerecek şekilde bir popülasyonu diğer popülasyondan izole edecek ya da ayrılmasını sağlayacak süreçler sonucunda oluşur. Topluluk ise etkileşim halinde olan popülasyonların bütünleşmiş sistemlerini ifade etmektedir. Toplulukta, bir popülasyondaki örgütler için çıktılar, topluluktaki diğer bir popülasyonda olan örgütler için olan çıktılarla iç içe geçmiş haldedir [3]. Çevresel ayıklamaya vurgu yapılması analiz birimi olarak tek tek örgütlerin değil, bunun yerine örgüt popülasyonlarının alınmasını gerekli kılmıştır. Dolayısıyla kuram, bu noktada diğer örgüt kuramlarından farklılaşmaktadır. Bir seviyede olan bir olay diğerlerini de etkileyebilmektedir. Bu karşılıklı bağımlılığa rağmen popülasyon olayları bireysel olaylara indirgenemez (çünkü örgütler bireysel olarak popülasyonun genetik çeşitliliğini tek başına yansıtmaz), topluluk olayları da kolay bir şekilde popülasyon seviyesine indirgenemez, ve her ikisi de örgütsel seviyede uygun değildir [2].

Carroll (1984) analiz düzeylerinin en düşük düzeyi olan örgütsel düzeyin, bireysel örgütün yaşam döngüsü süreçleri ve demografik olaylar konusunda çalışmaları kapsadığını, ikinci düzeyin popülasyon düzeyinde olduğunu ve bunun popülasyondaki büyüme ve gerileme, aynı zamanda çoklu popülasyonlar arasında etkileşim çalışmalarını kapsadığını, son düzey olan topluluk düzeyinde ise makro-evrimsel bir yaklaşım izlenerek, bir bölgedeki birlikte yaşayan tüm popülasyonların toplamını kapsadığını belirtmiştir [4]. Hannan ve Freeman (1989) ise, örgütler ve çevreler arasındaki ilişkilerin dinamiğinin üç seviyede analizi kapsadığını ifade etmişlerdir. Buna göre ilk seviye örgütlerin demografisi seviyesidir ve örgütsel popülasyonlarda kurulma, birleşme ve dağılma gibi hayati oranlardaki değişimler ile ilgilidir. Bu seviye, popülasyonlar arasında zaman içinde bu oranlardaki değişimleri ve bu oran değişimlerinin temel düzenleyicilerini tanımlamaya ve ayrıca çevrelerdeki değişimin desenleri ile bu oranlardaki değişimi birbiriyle ilişkilendirmeye çalışmaktadır. İkinci seviye örgütlerin popülasyon ekolojisi seviyesidir ve popülasyonlar arasındaki hayati oranlardaki değişimlerle ilgilidir. Çevresi ile karşı karşıya gelen her bir örgütsel popülasyonu dikkate almaktan ziyade, bu seviye, kurulma ve ölüm oranlarının diğer örgüt popülasyonlarının varlığı ve yoğunluğu tarafından nasıl etkilendiğini tanımlamaktadır. Üçüncü seviye ise topluluk seviyesidir ve topluluk ile, etkileşim halinde olan popülasyonların oluşturduğu küme kastedilmektedir. Örneğin sendika popülasyonları, düzenleyici kurumların popülasyonu gibi. Topluluk ekolojisi topluluk yapısının desenlerinin evrimini incelemektedir ve popülasyonlar arası bağlantıların topluluğun varlığını nasıl etkilediğini bulmaya çalışır [5]. Yapılan bu çalışmada analiz düzeyi *popülasyon seviyesinde* olup, banka popülasyonu incelenmiştir. Analiz birimi ise *banka örgütleridir*.

Örgütsel Ekolojide, *popülasyonun* bir diğer tanımı, birbiriyle etkileşimde olan ve ortak kaynaklar üzerinde mücadele eden ortak bir forma sahip örgütlerin kümeleri olmalarıdır. Bu açıdan popülasyon, enformasyonun akışı, örgütsel rekabet, doğal kaynak dağılımı ve hükümet düzenlemeleri gibi ilişkili sosyal süreçler tarafından kısıtlanmaktadır [6]. Örgütsel popülasyonlara örnek olarak, Örgütsel Ekoloji alanında çalışan araştırmacıların popülasyon seçimlerini verebiliriz. Çoğu araştırmacı, popülasyon olarak denetim firmalarını [7, 8], bankalar ve hayat sigortası şirketlerini [9], beyzbol takımlarını [10], bira üreticilerini [11], otomobil üreticilerini [12], gazeteleri [13, 14, 15, 16, 17, 18], optik disk sürücülerini [19], yarı-iletken üreticileri ve biyoteknoloji firmalarını [20], tasarruf ve kredi kurumlarını [21] ve yatırım bankalarını [22] vb. kullanmışlardır. Burada görülen, incelenen popülasyonların her birinin kendi içinde yukarıda ifade edilen ortak kısıtlara sahip oldukları ve çevresel olaylardan benzer şekilde etkilendikleri ve bu nedenle popülasyon olarak seçildikleridir.

Örgütsel Ekoloji, örgüt popülasyonlarını ve popülasyonlar arası etkileşimleri incelemektedir. Bu yaklaşımda seçim mekanizması söz konusudur ve popülasyon seviyesinde analiz yoluyla popülasyonlardaki tüm örgütlerin hayat hikayelerine odaklanarak diğer araştırmalardan farklılaşmaktadır. Örgütsel dünyada seçim, örgüt formlarının görülmesi ve kaybolması aracılığıyla meydana gelmektedir [6; 23]. Örgütsel ekoloji yazınının egemen olan akımında, dışsal seçim, içsel olarak güdümlenen örgütsel adaptasyona galip gelmektedir. Diğer bir ifadeyle, çevre seçilimi yapar: zayıf bir şekilde adapte olan örgütler başarısız olur ve popülasyondan çıkarlar. Stratejik adaptasyon bu kural için sıra dışı bir durumdur, istisnadır. Stratejik liderlik ve planlanmış değişimin çevreye adaptasyonda hiçbir anlamlı etkisi olmadığı ve hatta örgütün hayatta kalmasında faydasız bile olduğu ifade edilir [24]. Örgütsel Ekoloji temelde kurulma, büyüme ve kapanma oranları gibi demografik oranlara odaklanmaktadır [6; 23].

II.2. Örgütsel Kurulma ve Kapanma

Örgüt popülasyonlarında bahsedilen örgütsel kurulma ve kapanmalara daha yakından bakmak gerekmektedir. Yukarıda, örgütsel ekoloji kuramının araştırma programını topluluk içi ve topluluklar arası süreçlerin, yaş ve büyüklük gibi bazı örgütsel özelliklerin ve toplumsal düzeyde meydana gelen değişimlerin bir örgüt topluluğundaki kurulma (doğum) ve kapanma (ölüm) oranlarıyla ilişkisinin incelenmesinin [1] oluşturduğu söylenmişti. Dolayısıyla örgütsel demografiyi şekillendiren kurulma ve kapanmaların tanımlanması önem kazanmaktadır. Örgütsel demografi, örgütlerin yaşamlarına ait süreçleri incelemekte olup, örgütsel ekoloji kuramının bir alt konusudur [25]. Baum (1996), örgütlerin kurulma ve kapanmalarına ilişkin olan süreçleri, demografik, ekolojik ve çevresel süreçler olarak tanımlamaktadır. Demografik süreçleri, örgütsel yaş ve büyüklük değişkenleri ile; ekolojik süreçleri, uzmanlaşmış ve geneli stratejiden oluşan kesim genişliği dinamikleri, örgütsel kurulma ve başarısızlıklardan oluşan popülasyon dinamikleri ve popülasyonun yoğunluğu değişkenleri ile; çevresel süreçleri ise, politik karmaşa, hükümet düzenlemeleri, kurumsal bağlantılardan oluşan kurumsal değişkenler ve teknolojik döngülerden oluşan teknolojik değişkenler ile tanımlamıştır. Tüm bu değişkenler popülasyon dinamiklerini —örgütlerin kurulması ve kapanmasını— etkilemektedir [3].

Örgütsel kurulma, yeni bir örgütün doğumunu (de novo-founding-birth), birleşme ile yeni bir örgütün ortaya çıkmasını (merger), bir örgütten ayrılarak yeni bir örgüt olarak yaşamına devam etmeyi (spin-off) ve faaliyet gösterdikleri sektörden yeni bir sektöre yatırım yapmayı (de alio) ifade etmektedir. Örgütsel ölüm ise bir firmanın dağılması (disbanding), birleşme (merger) veya satın alma (acquisition) ile firmanın varlığını sona erdirmesini ve bir başka sektöre geçiş yapmak için popülasyondan çıkmayı (exit to another industry) ifade etmektedir [26].

Örgütlerin neden çok çeşitli olduğu sorusundan ilham alan örgütsel ekolojistler, sosyal, ekonomik ve politik koşulların örgütlerin göreceli bolluğunu ve çeşitliliğini nasıl etkilediğini açıklamaya ve zaman içerisinde değişen bileşimlerine açıklık getirmeye çalışmaktadırlar. Popülasyon ve topluluk seviyesinde örgütsel çeşitliliği açıklarlar ve çeşitliliği arttıran ve azaltan hayati oranlara—örgütsel kurulma, kapanma ve popülasyonların oluşumu ve ölümü— odaklanırlar [3].

Örgütsel Ekoloji yaklaşımında, bir örgütün çevresi esasen o örgütün üyesi olduğu topluluğu, örgüt topluluklarının çevresi de etkileşim içinde olduğu diğer topluluklar şeklinde görülmüş, araştırma ilgileri de büyük ölçüde topluluk içi ve bazen de topluluklararası süreçlerle sınırlı tutulmuştur. Böyle olunca da, örgütsel ekoloji yaklaşımı aslında kapalı sistemci bir bakış açısı görünümü vermiştir. Oysa örgütsel ekoloji araştırma programının bir parçası da genel nitelikteki sosyal, siyasal ve ekonomik süreçlerin örgüt toplulukları üzerindeki etkilerinin incelenmesidir. Ekolojik kuramların sınındığı görgül çalışmalarda bu tür değişkenler analize dahil ediliyor olmakla birlikte, pek az çalışmada bu süreçlerin yarattıkları etkiler ve bu etkilerin hangi düzenekler aracılığıyla ortaya çıktığı üzerinde durulmuştur. Dolayısıyla yaklaşımın bu ayağı zayıf kalmış, örgüt toplulukları dışındaki sosyal siyasal ve ekonomik etkenlere ilişkin kapsamlı ve tutarlı bir ekolojik kuram oluşturulamamıştır [1]. Bu çalışmada, popülasyon evrimi sürecinde yaşanan hukuki-politik ve ekonomik olaylar dönemler halinde incelenmiş ve aşağıdaki araştırma sorusuna cevap aranmıştır;

Hukuki-politik ve ekonomik değişiklikler, kökenleri farklı olan örgütsel popülasyonların yoğunluklarını nasıl etkilemektedir?

III. TÜRKİYE BANKACILIK POPÜLASYONU

Bu çalışmada, popülasyonun evrimi sürecinde bankacılık sektörünü etkileyen hukuki-politik ve ekonomik değişiklikler dönemler halinde incelenmiş ve bu çevresel değişikliklerin, kökenleri farklı olan örgütlerin yoğunluklarına (her yıl için sayılarına) etkisi araştırılmıştır. Bu doğrultuda Türkiye'deki banka popülasyonu örnek olarak seçilmiştir. Bu popülasyonun seçilme nedeni, bankacılık sektörünün Türk ekonomisinin temel yapıtaşı olması, tarihsel süreç içerisinde gerek hukuki-politik gerekse ekonomik gelişmelerden birincil derecede etkilenmesi, popülasyonun tarihsel olarak incelemesinde inişli-çıkışlı bir gelişim sergilemesi ve tüm bu nedenlerle popülasyon evriminin en iyi şekilde gözlemlenebilmesidir. Bankacılık sektörü, Türk mali sisteminin temelini oluşturmaktadır. Türkiye'de banka dışı finansal araçların gelişmemiş olması nedeniyle, bankalar finansal sistemin temel yapı taşı olmakta, ekonominin işleyişi, tasarrufların toplanması ve kullanım alanlarına dağıtılması açısından önemli rol oynamaktadır [27]. Cumhuriyet kurulmasından bu yana, Türk bankalarının, kurulma ve kapanmalar, Fon'a devirler,

birleşmeler, satınalmalar gibi birçok olayı dönem dönem farklı desenlerde deneyimlemesi, hukuki-politik ve ekonomik değişimlerden biricil derecede etkilendiğini ve inişli-çıkışlı bir gelişim sergilediğini göstermektedir. Türk bankacılığında bankalar, kökenlerine göre yerli ve yabancı bankalar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Türk Bankacılığı'nda, 1958 yılında Türkiye Bankalar Birliği (TBB) kurulduktan sonra, bankacılıkla ilgili her yıl düzenli istatistikler yayınlanmaktadır. Önceki dönemler için ise tarihsel kaynaklara başvurulmuştur. Türkiye'de bankacılık faaliyetlerini gerçekleştiren banka popülasyonunun incelenmesi ve bankacılık alanında uzman kişilerle yapılan görüşmeler sonucu, Cumhuriyet'in kurulduğu yıldan günümüze kadar olan 1923-2011 yılları arası altı tarihsel dönem belirlenmiştir [28; 29; 30].

1.1923-1932: Ulusal bankacılığın geliştiği dönem

2.1933-1944: Devletçilik ve devlet bankalarının kuruluş dönemi

3.1945-1960: Özel bankaların gelişme dönemi

4.1961-1979: Planlı dönem

5.1980-2001: Bankacılıkta serbestleşme ve dış açılma dönemi

6.2002-2011: Yeniden yapılandırma dönemi

III.1. 1923-1932 Ulusal Bankacılığın Geliştiği Dönem

1923 yılında, çiftçi, tüccar ve sanayicilerin görüşleri alınarak, ekonomi politikalarının şekillendirildiği İzmir İktisat Kongresi'nde, ulusal sermaye birikiminin sağlanması ve ülkenin gelişimi amaçlı ana ticaret bankası kurulması gerekliliği ve ulusal bankaların sayısını artırarak Türk bankacılığının yabancı sermaye baskısı altında ezilmesinin engellenebileceği ortak görüşüne varılmıştır [31].

İzmir İktisat Kongresi'nde dile getirilen bu görüş ve öneriler, 1923-1932 yılları arasında bankacılık sektöründeki gelişmeleri şekillendirmiştir. Ekonomik gelişmenin sağlanabilmesinde bankacılık sektörünün önemini vurgulandığı bu dönemde, ulusal bankacılığın geliştirilmesine çalışılmıştır [32]. Bu doğrultuda 1925 yılında ülkemizde kurulan ilk kalkınma bankası özelliği taşıyan Türkiye Sanayi ve Maden Bankası kurulmuştur. Böylelikle özel sanayi işletmelerine orta ve uzun vadeli kredi verilmesi ve mali, ekonomik ve teknik konularda bilgi yardımı sağlanması amaçlanmıştır. Ancak bu banka, kaynaklarının büyük bir kısmını kuruluş halinde devraldığı iştiraklerine başlaması nedeniyle, sanayi ve madencilik alanında faaliyet gösteren işletmelere yeterli kredi yardımında bulunamamış, 1932'de Türkiye Sanayi ve Kredi Bankası adını almış, 1933 yılında da Sümerbank'a devredilmiştir [33]. Bu dönemde ayrıca Türkiye İş Bankası, Türkiye Sanayi ve Maden Bankası, Emlak ve Eytam Bankası kurulmuş ve tarım sektörünün desteklenmesi amacıyla Ziraat Bankası'nın sermayesinin artırılmıştır [32].

Türkiye İş Bankası İzmir İktisat Kongresi'ndeki öneriler doğrultusunda 1924 yılında özel kesim bankası olarak kurulmuştur. Cumhuriyet döneminin ilk özel sermayeli mali kuruluşu sayılan İş Bankası'nın görevi gayrimenkul alım-satımı yapmak, her türlü sınaî, ticari işlerle uğraşmak ve bu alanda çalışan işletmelere kredi açmak olarak belirlenmiştir [34].

Bu dönemde kurulan ve bankacılık kesiminde etkin olan bir diğer banka, 1926 yılında kurulan Emlak ve Eytam Bankası'dır. Banka'nın kuruluş amacı, ülkenin inşasının hızla gerçekleştirilmesi ve inşaat kesimi için gerekli kredileri sağlamak biçiminde belirtilmiştir [34].

Bu dönemde bankacılık alanındaki gelişmelerin temelini, ekonomik kalkınmanın ve ulusal çıkarların korunmasının, yabancı değil ulusal bankalar aracılığı ile gerçekleştirilebileceği görüşü oluşturmuş ve ulusal bir merkez bankasına ihtiyaç duyulmuştur. Ulusal bankacılık akımı II. Meşrutiyet döneminde başlamış, ancak bu dönemde daha da güçlenmiştir. Bankacılık, Cumhuriyet hükümetlerinin öncelikle geliştirmeye çalıştıkları alanların başında yer almıştır. Ekonomik hayatın canlandırılabilmesi için bankacılığın geliştirilmesi gerekliliği ve bunun için de devlet yardım ve desteği gerekli olduğu benimsenmiştir. Bu dönemde Türkiye'nin ekonomik hayatında önemli rolleri olan bankalar kurulmuş ve tek şubeli yerel bankaların sayısı da büyük ölçüde artmıştır [31]. Bu dönemin bankacılık alanında en büyük olayı Türk ekonomisini derinden etkileyen 1929 bunalımının etkisi ile 1715 sayılı yasa ile 1930 yılında T.C. Merkez Bankası'nın kurulmasıdır. T.C. Merkez Bankası'nın görevleri dahilinde banknot çıkarmak, para değerini korumak, para ve kredi işlemlerini denetlemek yer almaktadır. Ulusal banka sayısı 1923 yılında 18 iken 1930 yılı sonunda 44'e yükselmiştir. Bu yıllar arasında ulusal bankaların toplam mevduat içindeki payı da %50'den %80 dolaylarına ulaşmıştır [31].

Yerel bankalar, genellikle yöre tacirlerinin banka hizmetlerini, özellikle kredi gereksinimlerini karşılamak amacıyla kurulmuşlardır. Bu bankalar, bölgesel kredi ihtiyaçlarının karşılanmasına olumlu katkıda bulunmuşlardır [31]. Ancak 1929 yılında yaşanan iktisadi buhran ve büyük sermayeli ulusal bankaların rekabeti nedeni ile yerel ve tek şubeli bankalar teker teker kapanmaya başlamış ya da şube bankacılığının gelişmesi ile birlikte bu bankalar, ulusal bankaların şubeleri haline gelmişlerdir [34]. Bu dönemde yerel olarak kurulan bankalardan uzun süre çalışmasını sürdürebilenlerin sayısı sadece altıdır. Bunlar Akhisar Ticaret Bankası (Türkiye Tütüncüler Bankası), İzmir Ahali Bankası (Egebank), Kocaeli Halk Bankası (Türk Ekonomi Bankası), Denizli İktisat Bankası (İktisat Bankası), Eskişehir Bankası ve İmar Bankası'dır. Ünvanları da değişen bu bankaların tümü çok şubeli bankalar haline dönüşmüşlerdir [31]. Türkiye'deki yerli ve yabancı kökene sahip olan bankaların yoğunlukları (her yıl için örgüt sayıları) Tablo-1'de verilmiştir. Buna göre, 1923-2011 1923-1932 yılları arasında kurulan bankaların sayısı 38'dir. Bunlardan 32'si

yerli, 6'sı yabancıdır. Kapanan banka sayısı ise 21'dir. Bunun 9'u yerli, 12'si yabancıdır.

Osmanlı döneminde kurulan ve Türkiye'de şube açma yolu ile faaliyette bulunan 38 bankadan 13'ü Cumhuriyet Dönemi'ne geçebilmiştir. Bunlar, Osmanlı Bankası, Selanik Bankası (Uluslar arası Endüstri ve Ticaret Bankası), Credit Lyonnais, Deutsche Orient Bank, Deutsche Bank, Banco di Roma, Banka Commerciale Italiana, Bank Marmaroş ve Şürekâsı, Hollantse Bank, American Express, Banque Française Des Pays Orient (Memaliki Şarkıye Fransız Bankası, Commercial Bank of the Near East (Şark-i Karip Ticaret Bankası) ve Ionian Bank'tır. 1929'dan sonra 1977'ye kadar yeni yabancı banka kurulmamıştır. 1977 yılında Arap-Türk Bankası ülkemizde 1929 yılından sonra faaliyete geçen ilk banka olmuştur. 1929–1977 yılları arasında yabancı banka sayısı sürekli olarak azalmıştır [31, 35]

III.2. 1933–1944 Devletçilik ve Devlet Bankalarının Kuruluş Dönemi

1929 Dünya Ekonomik Krizi Türkiye ekonomisini de olumsuz yönde etkilemiştir. Bunun bir sonucu olarak, ekonomik yaşamda devletçilik ön plana çıkmıştır. 1930'lu yıllar Türkiye'de özel amaçlı devlet bankalarının kurulmaya başlandığı bir dönem olmuştur. 1934 yılında yürürlüğe giren Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı'nın bu gelişmedeki etkisi büyük olmuştur. Özel amaçlı devlet bankalarının kurulması, “devlet eliyle sanayileşme” politikasının bankacılık sektörüne de yansımaları şeklinde değerlendirilebilir [31, 36]. Özel kesimin özendirilmesi ve sanayileşmenin bir yana bırakılarak, kamu iktisadi teşebbüsleri aracılığı ile sınaî yatırımlarda bulunarak ekonomik kalkınmayı hızlandırma bu dönemin gelişme stratejisidir. Türkiye'nin sosyalist ülkeler dışında, kamu iktisadi teşebbüsleri aracılığıyla ekonomik kalkınmayı hızlandırma denemesini yapan ilk ülke olduğu söylenebilir [31].

1930'lu yıllarda devletçilik görüşünün benimsenmesi ile birlikte Sümerbank, Belediyeler Bankası, Etibank, Denizbank, Halk Bankası ve Halk Sandıkları kurulmuş, 1936 yılında 2999 sayılı Bankalar Kanunu yürürlüğe girmiştir [32].

Sümerbank'ın görevleri sanayi ofisinden devraldığı fabrikaları işletmek, sanayi etüd ve projeleri hazırlamak, bunları kurmak ve yönetmek, sanayi kuruluşlarına kredi sağlamak ve bankacılık hizmetleri yapmak gibi genel bankacılık işlevleri dışında olan özel görevlerdir. Etibank ise toprakaltı servetlerini değerlendirmek, elektrik santrali kurmak, enerji dağıtımını yapmak ve bunları gerçekleştirebilmek için bankacılık hizmetleri yapmak amaçlı olarak kurulmuştur. Denizbank, denizcilik ile ilgili işletmelerin idaresi ve bunları gerçekleştirebilmek için bankacılık işlemleri yapma amaçlı kurulmuştur. 1938 yılında faaliyete geçen banka uzun ömürlü olamamış, 1940 yılında faaliyetine son vermiştir. Belediyeler Bankası'nda aynı şekilde belediyelerin kalkınması, alt yapı ve kanalizasyon vb.

çalışmaları gerçekleştirme amaçlı olarak kurulmuş bir banka olup yerel yönetimleri finanse etmek özel amaçlı bir ihtisas bankası niteliği taşımaktadır. 1933 yılında küçük işletmelerin kredi sorununa çözüm bulmak, esnaf ve sanatkârın kredi bulma konusunda karşılaştıkları güçlükleri ortadan kaldırmak amaçlı olarak Halk Bankası ve Halk Sandıkları kurulması için bir yasa çıkmasına rağmen, 1938 yılında faaliyete geçebilmiştir. Halkbankası dışında tüzel kişiliğe sahip olan Halk Sandıkları (Ankara, İstanbul ve İzmir Halk Sandıkları), uzun ömürlü olmamış ve 1963 yılında Halkbankası'na devredilmişlerdir [31]. Tablo-1'e göre, 1933–1944 yılları arasında kurulan bankaların sayısı 9'dur. Bunlardan 9'u da yerlidir. Kapanan banka sayısı ise 26'dır. Bu bankaların 20'si yerli, 6'sı uzmanlaşmıştır.

III.3. 1945-1960 Özel Bankaların Gelişme Dönemi

1940–1945 yılları arasındaki İkinci Dünya Savaşı yılları, tüm dünyada olduğu gibi, Türkiye'de de ekonomik daralmaya neden olmuş ve bankacılık sektörü de bu gelişmelerden olumsuz yönde etkilenmiştir. Savaş sonrası olan 1945–1960 döneminde, Türkiye ekonomisinde 1930'lu yıllarda izlenen kapalı, korumacı ekonomi politikalarının yerini, özel sektörü destekleyen, dışa açık politikaların almış ve bankacılık sektörü de bu gelişmelerden olumlu yönde etkilenmiştir [36].

1945–1960 dönemi ülkemizde özel bankaların geliştiği bir dönemdir. 1950'de Demokrat Parti iktidarı ile birlikte liberal ve özel sektörü destekleyen ekonomi politikaları benimsenmiştir. Bu doğrultuda Yapı ve Kredi Bankası, Garanti Bankası, Akbank, Pamukbank ve Türkiye Sınaî ve Kalkınma Bankası kurulmuştur. Türkiye Bankalar Birliği'nin kurulması da 1958 yılında gerçekleşmiştir [32]. Bu dönemde 3'ü özel kanunlarla olmak ve bankalararası birleşmeler dahil olmak üzere 30 adet yeni banka kurulmuştur. 1944 yılında kurulmuş olan Yapı ve Kredi Bankası da bu dönemin ürünü olarak kabul edilebilir [31].

Özel bankaların gelişmesi bu dönemin en önemli özelliği olmakla beraber, Türkiye Sınaî Kalkınma Bankası (TSKB) türünde finansman kurumlarının oluşturulması ve şube bankacılığının yaygınlaşması da bu dönemin diğer özellikleri arasındadır [31]. Dünya Bankası'nın isteğiyle İkinci Dünya Savaşı sonrasında gelişmekte olan ülkeler için oluşturulan sanayileşme yaklaşımının göstergesi olan TSKB'nin amacı, özel sanayiye iç ve dış destek sağlamaktır. Bu çerçevede Bankanın amaçları; özel sanayinin kurulmasına ve genişlemesine yardımcı olmak, yerli-yabancı ortaklığı biçimindeki sınaî kuruluşları özendirmek ve pay senedi ile tahvillerin özel mülkiyete geçmesine ve özel mülkiyette kalmasına yardım etmek biçiminde özetlenebilir [34].

1945-1960 döneminde, bankacılık işlemlerinden alınacak komisyon ve faiz oranlarının hükümetçe belirlenmiş ve dövize dayalı işlem yapma yetkisi yalnızca Merkez Bankası'nda olmuştur. Bunun etkisiyle, şube bankacılığına ve mevduat toplamaya dayalı bir rekabet

önem kazanmıştır. Böylece şube bankacılığı yaygınlaşmış ve bölgesel nitelikli yerel bankaların tasfiye süreci hızlanmıştır [33]. Cumhuriyet'in ilanından 1945 yılına kadar banka şube sayısında belirgin bir gelişme olmamıştır. 1933-1944 yılları arasında şube sayısında azalma eğilimi bile gözlenmiştir. Ancak 1945 yılından sonra ülkemizde hızlı bir banka şube sayısı artışı olmuştur. II. Dünya Savaşı sonrası ekonomide canlılık gözlenmiştir [31]. 1944 yılında banka şube sayısı 405 iken, 1959 yılı sonunda 1759'a kadar yükselmiş, bu 15 yıllık dönemde banka şube sayısı yaklaşık dörde katlanmıştır.

1958 yılında yaşanan iktisadi krizi, dışarıdan sermaye ithaline dayanan serbestleşme politikası, 1954 yılından itibaren yüksek kamu açıkları, enflasyon ve büyüyen dış ticaret açıkları ve dış borçlar biçiminde kendini gösteren etmenler hazırlamıştır. 1950 yılından sonra yaşanan genişleme ortamında çok sayıda banka etkinliğe başlamış ve 1944 yılında Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası (TCMB) dâhil 43 olan banka sayısı 1958 yılında 56'sı ulusal banka olmak üzere 62'ye yükselmiştir. Ancak bu dönemde yaşanan 1958 krizinin etkileri bir sonraki dönemde kendisini göstermeye başlamıştır. Krizin etkisiyle alınan önlemlerin göstergesi olarak çok sayıda banka kapanmıştır. Yaşanan iktisadi kriz, açılan kredilerin iktisadi durgunluktan dolayı tahsil edilememesi, mevduat girişlerinin yavaşlaması ve güven sorunu yüzünden özellikle küçük ölçekli ve yerel nitelikli bankaları zor durumda bırakmıştır. Bu da birçok bankanın iflasına, iki bankanın da birleştirilerek devletleştirilmesine neden olmuştur. 1958 istikrar önlemleri ve ardından yaşanan bankacılık krizi zayıf bünyeli, yerel ya da belli meslek gruplarına ait bankaların sistemden elenmesi sonucunu doğurmuştur [34].

1958 yılında bankacılıktaki gelişmelere paralel olarak, "serbest piyasa ekonomisi ve tam rekabet ilkeleri çerçevesinde bankacılık düzenleme ilke ve kuralları doğrultusunda bankaların hak ve menfaatlerini savunmak, bankacılık sisteminin büyümesi, sağlıklı olarak çalışması ve bankacılık mesleğinin gelişmesi, rekabet gücünün artırılması amacıyla çalışmalar yapmak, rekabetçi bir ortam yaratılması ve haksız rekabetin önlenmesi için gerekli kararları almak/alınmasını sağlamak, uygulamak ve uygulanmasını talep etmek" amacıyla Türkiye Bankalar Birliği (TBB) kurulmuştur [33]. 1950'lerde ekonomide yaşanan serbestleşme ve özel sektörün gelişmesine paralel olarak, 1958 yılında 7129 sayılı yeni Bankalar Kanunu çıkarılmıştır. Tasarruf sahiplerinin haklarını güvence altına almak üzere, 1960 yılında Merkez Bankası nezdinde Bankalar Tasfiye Fonu kurulmuş, bu fon daha sonra Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na (TMSF) devredilmiştir.

Bu döneme damgasının vuran gelişmelerin arasında yer alan özel yasalarla kurulan üç banka Denizcilik Bankası, Türkiye Vakıflar Bankası ve Türkiye Öğretmenler Bankası'dır. Denizcilik Bankası 1952 yılında 5842 sayılı yasa ile kurulmuş [31], hükümetin bazı devlet

bankalarını birleştirme kararı neticesinde 20 Kasım 1992 tarih ve 21420 (Mükerrer) sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan Bakanlar Kurulu Kararı ile Türkiye Emlak Bankası çatısı altına girmiştir. 1997 başlarında Türkiye Emlak Bankası'ndan ayrılarak özelleştirilmiş ve Zorlu Holding bünyesinde yer alan Denizbank'a katılmıştır [37].

Özel yasa ile kurulan bankalardan Denizcilik Bankası'nın öncelikli amacı, deniz ulaştırmasını, gemi yapımı, alımı ve onarımı veya deniz işletmeciliği yapan işletmelere kısa veya orta vadeli krediler açmak olup her türlü bankacılık işlemlerini yapmak olmuştur. Vakıflar Bankası, taşınır ve taşınmaz mal ve değerler karşılığında kredi açmak, ortaklıklar kurmak veya kurulmuş olanlara iştirak etmek, taşınmaz mal alıp satmak gibi faaliyetler yerine getirse de, bir ihtisas bankası değil, mevduat bankası niteliğindedir. Yapı ve Kredi Bankası ise ülkenin en önemli sorunlarından biri olan konut sorununu çözme amaçlı kurulduğunun açıklanmasına karşın, bir mevduat bankası olarak gelişmiş, faaliyetini sürdürmüştür. Bunun nedenlerinden biri, Emlak ve Eytam Bankası'nın Emlak ve Kredi Bankası'na dönüştürülmesi ve bu bankaya konut finansmanı konusunda özel görevler verilmesidir. Türkiye Sınai Kalkınma Bankası ise özel sınıai kuruluşların geliştirilmesine katkıda bulunma amaçlı özel sermayeli bir kalkınma bankası olarak faaliyet göstermiştir [31]. Tablo-1'e göre, 1945-1960 yılları arasında kurulan bankaların sayısı 30'dur. Bunlardan 29'u yerli, 1'i yabancıdır. Kapanan bankalardan 10'u yerli, 4'ü yabancıdır.

III.4. 1961-1979 Planlı Dönem

Türk ekonomisinin 1950'li yılların sonlarına doğru içine girdiği bunalım ve 1958 istikrar programı, bankacılık alanında etkisini 1960'lı yılların başında hemen göstermiştir. 1960'lı yılların başları, 1930 bunalımından sonra, çok sayıda bankanın faaliyetine son verdiği, tasfiyeye girdiği dönem olmuştur. 1960-1964 yılları arasında 15 bankanın faaliyeti sona ermiş veya tasfiyeye girmişlerdir [31].

Kısa sürede bu kadar çok bankanın faaliyetine son vermesi veya tasfiyeye girmesi sonucu, tasarruf sahiplerinin haklarını güvenceye almak üzere T.C. Merkez Bankası nezdinde Bankalar Tasfiye Fon'u oluşturulmuş, bankaların yılsonu bilançolarındaki mevduat meblağının binde yarımını bu fona yatırmak zorunluluğu getirilmiştir. 1983 yılında Tasarruf Mevduatı Sigorta Fon'unun kurulması ile Bankalar Tasfiye Fonu, bu fona devredilmiştir [31].

1960-1979 döneminin bankacılık alanında özelliği, bankacılık ve para-kredi politikalarına ilişkin ilkelerin yer aldığı beşer yıllık kalkınma planları ve mali örgütlenmeye ve bankaların kaynak kullanımına yön verilmesi, ihtisas bankalarına, kalkınma ve yatırım bankacılığına önem verilmesi, yeni ticaret bankaları kurulmasının sınırlandırılması, bu alanda yeni kuruluşlara izin verilmemesi, holding bankacılığının gelişmesidir [31].

Planlarda, sanayi, bayındırlık, enerji, ulaştırma, madencilik ve ihracat kesimleri kalkınmada öncelikli olarak belirtilmiştir. Bu nedenle bu kesimlerin fon gereksinimlerinin düşük maliyetle karşılanabilmesi için negatif reel kredi faiz politikası ve ithal girdi maliyetlerinin düşük tutulabilmesi için TL'nin aşırı değerlendirildiği bir döviz kuru politikası uygulanmıştır. Planlı dönemde bankacılık sektörü önemli ölçüde devlet kontrolü altında kalmıştır. Mevduat ve banka kredilerine uygulanacak faiz oranları, banka komisyon oranları ve kredi limitleri, izlenen ithal ikamesi politikası doğrultusunda belirlenmiş; bankaların temel işlevi kalkınma planlarında yer alan yatırımların finansmanlarının sağlanması olarak tanımlanmıştır [33].

Planlı dönemde faaliyete geçen ihtisas bankaları T.C. Turizm Bankası, Sınai Yatırım ve Kredi Bankası, Devlet Yatırım Bankası ve Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası (DESİYAB)'dır [31].

Özel sektör yatırımlarını hızlandıracığı düşüncesiyle, Dünyada da yaygın olan holding bankacılığı devlet tarafından teşvik edilmiş ve özel ticaret bankalarının büyük bir bölümü holding bankasına dönüşmüştür [34]. Dolayısıyla 1970'li yılların başları Türkiye'de holdingleşmenin ve holding bankacılığının geliştiği dönem olmuştur. Ülkemizde holding sayısının hızla yükselmesine, özel kesime sağlanan teşvikler, vergi avantajları, diğer firmaların yönetimlerini ele geçirme avantajları, holding bünyesinde işletme yönetim fonksiyonlarının daha ekonomik ve etkin olarak gerçekleştirilebilmesi, benzer gruplardan geri kalmama ve kamuoyunda itibar sağlama gibi nedenler yol açmıştır. Holding bankacılığı, bir bankanın yönetim ve denetiminin bir holding kuruluşuna ait olmasını ifade etmektedir [31].

1970'li yıllardan sonra hemen hemen tüm özel ticaret bankaları, belirli holdinglerin veya grupların denetimi altına girmiş, bazı bankalar da holdingler arasında el değiştirmiştir [31].

Tablo-1'e göre, 1961-1979 yılları arasında kurulan bankaların sayısı 7'dir. Bunlardan 6'sı yerli, 1'i yabancıdır. Kapanan banka sayısı ise 22'dir. Bunun 20'si yerli, 2'si yabancıdır. 1 banka ise yabancı statüden yerli statüye geçiş yapmıştır (Uluslararası Endüstri ve Ticaret Bankası [31]).

III.5. 1980-2001 Bankacılıkta Serbestleşme ve Dış Açılma Dönemi

1970'li yıllarda yaşanan petrol krizleri sonrasında, Türkiye ekonomisi zor bir süreç içine girmiştir. 1970'li yılların sonunda, döviz krizi ve ayrıca yüksek oranlı enflasyonla karşı karşıya kalınmıştır. Bu ise 24 Ocak 1980'de bir istikrar ve ekonomik değişim programı uygulamaya konulmasına neden olmuştur. Bu istikrar programı ile yürürlüğe giren dış açılma, serbest piyasa ekonomisine geçiş ve liberalleşme politikalarından en çok bankacılık sektörü etkilenmiş ve değişim içerisine girmiştir. Bunun sonucu olarak, Türk bankacılık sektörü hızlı bir gelişme göstererek, uluslararası banka ve finans

sistemi ile bütünleşme sürecine girmiştir. Bu dönemde serbest piyasa ekonomisine geçişle birlikte, dış dünya ile ekonomik ve mali bütünleşmeye ek olarak yapısal değişime yönelik politikalar hayata geçirilmiştir. Bu yıllarda tüm dünyada finansal pazarların serbestleşme eğilimi söz konusu olduğu için, bu eğilimin ülkemizin ekonomisini de etkilediği görülebilmektedir [36].

1980 sonrasında faizlerin serbestleşmesi, mevduata enflasyon oranının üzerinde faiz ödenmesi, yabancı bankaları kurulması veya Türkiye'de şube açmalarına elverişli ortam yaratılması, yeni ticaret bankalarının kurulmasına izin verilmesi, Türk bankacılığının dışa açılması, Türk bankacılığının batık ve/veya donuk krediler nedeniyle bunalım içine girmesi, bankacılık alanındaki gelişmelerin özellikleridir [31].

1980 yılı sonrasında ulusal bankalara yabancı sermaye de ortak olmaya başlamıştır. Irving Trust, Tütüncüler Bankası'na iştirak ettiği gibi, 1986 yılında Koç Grubu, American Express IBC ile birlikte Koç-Amerikan Bankası'nı, Akbank ise, Banque Nationale de Paris ile BNP-Ak Bankası'nı oluşturmuştur [31].

Bankacılık kesiminde, 24 Ocak Kararları ile birlikte, yeni yerli ticaret bankalarının kurulmasında kolaylıklar sağlanmış, yabancı bankaların Türkiye'de şube açmaları özendirilmiştir. Bununla, sistemdeki rekabetin artırılarak verimlilik artışının sağlanması ve kıt kaynakların daha verimli olarak değerlendirilmesi amaçlanmıştır. 1980 yılından sonra banka ve şube sayısında önemli artışlar yaşanmıştır [34].

Türkiye'de yabancı bankaların gösterdiği gelişme, Türkiye'nin izlediği politikalarla yakından ilgili olmuştur ve izlenen politikaları yansıtmaktadır. Osmanlı İmparatorluğu'nun dışa açık politika izlediği 19. yüzyılın ikinci yarısı ile Cumhuriyet döneminde benzer politikaların izlendiği 1980'li yıllar sonrasında ülkemizde yabancı banka sayısı hızla artmıştır [31].

Akgüç'e göre (1989) yabancı banka kökenleri de Türkiye'nin dönem dönem daha çok hangi ülke veya ülkelerin ilgi alanında olduğunu göstermektedir. 1880'li yıllara değin kurulan yabancı bankaların esas itibarıyla İngiliz-Fransız sermayesini temsil etmesi, 1880'li yıllardan sonra Alman sermayesinin güçlü temsilcisi olan bankaların ülkemizde ağırlıklarını duyurmaları ve 1980 sonrasında da ABD kökenli bankaların şube açarak veya ortaklık kurarak faaliyete geçmeleri rastlantısal değildir [31].

1991-2001 yılları arası yüksek dalgalanmaların yaşandığı bir dönem olmuştur. Bu dönemde bankalar yoğunluklu olarak kamu menkul kıymetlerine yatırım yapmış ve yüksek yabancı para açık pozisyonları ile çalışmışlardır. Bu aşırı risk alma eğilimi, Türk Lirasının büyük oranda değer kaybettiği 1994 krizi ile ekonomiye ağır maliyetler yüklemiştir. Kriz, diğer yapısal sorunlar ile birleşerek oldukça şiddetli etkiler doğurmuş ve 1994-1999 döneminde 11 bankaya el konulmuştur [38].

Merkez Bankası, ilk kez, 1990 yılı başlarından itibaren bir para programını uygulamaya koymuş, ancak, 1991 yılında, dışarıda Körfez krizinin patlak vermesi ve içeride de erken genel seçim kararı sonucu para programı yürürlüğe konulamamıştır. Krizin başlaması ile piyasalardan önemli ölçüde TL ve döviz çıkışı olmuş ve likidite sıkıntısı bankalarda önemli mali zayıflıklara yol açmıştır. Seçimlerin de 1991 yılı içerisinde yapılmış olması genişleyici para politikalarını gündeme getirmiş ve bu genişleme 1992 ve 1993 yıllarında da devam etmiştir [34].

1999 yılında bankacılık sektörünün düzenlenmesi ve denetlenmesindeki bu parçalı yapının ortadan kaldırılması ve sektöre ilişkin tek bir bağımsız denetleyici ve düzenleyici kurumun kurulması kararlaştırılmıştır. Buradaki temel amaç, düzenleme ve denetimin etkinliğinin artırılması ve bağımsız bir karar alma mekanizmasının oluşturulmasıdır. Bu gelişmelerin sonucu olarak, 4389 sayılı Bankacılık Kanunu ile Haziran 1999'da Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun (BDDK) kurulmasına karar verilmiş ve Kurum Ağustos 2000'de faaliyetlerine başlamıştır [38].

2000 yılında, üç özel sermayeli ticaret bankasının (Demirbank, Etibank, Bank Kapital) yönetimi Fon'a devredilmiştir. Bir ticaret bankası (Kıbrıs Kredi Bankası) ile bir kalkınma ve yatırım bankasının (Park Yatırım Bankası) bankacılık faaliyeti durdurulmuştur. Böylece 2000 yılı sonunda Fon'daki banka sayısı 11'e yükselmiştir [33].

2000 yılının Kasım ayında yaşanan dalgalanmaya neden olan sorunlar, 2001 yılında daha da ağırlaşmıştır. Yapısal düzenlemelerin yavaşlaması, iç talebin sınırlandırılmamasına bağlı olarak cari işlemler açığının büyümeye devam etmesi ve döviz kurlarındaki baskının artması sonucu, 2001 Şubat ayında Türkiye ekonomisinde finansal sistemden başlayan ve hızla reel kesime de yayılan bir kriz yaşanmıştır. Gayri safi milli hasıla, reel bazda yüzde 9,4 daralmış, tüketici fiyatları artış oranı yüzde 39'dan yüzde 69'a sıçramıştır. Döviz kurları ve faiz oranları hızla yükselmiştir. Riskleri büyük oranda gerçekleşen bankacılık sektörünün 2001 yılındaki toplam zararı, özkaynaklarının yüzde 77'sine ulaşmıştır. Krizden sonra, Nisan 2001'de ekonomideki yapısal sorunları gidermek ve finansal sistemin mali yapısını güçlendirmek amacıyla, "güçlü ekonomiye geçiş programı" uygulamaya konulmuştur [33].

Özetle ifade etmek gerekirse, Kasım 2000 ve Şubat 2001 krizleri bankacılık sektörünün içinde bulunduğu sorunları daha da ağırlaştırmış ve yeni sorunlar ortaya çıkarmıştır. Bankacılık sektörü Kasım krizi sonrasında faiz riski, Şubat krizi sonrasında ise hem faiz hem de kur riski sonucu önemli kayıplarla karşı karşıya kalmıştır. Yaşanan krizler; faizlerde ve enflasyonda artış, döviz kurlarındaki dalgalanmayla birlikte tüm ekonomide bir belirsizlik ortamına yol açmıştır. Finansal sektörde yaşanan sıkıntılar, reel kesime yönelik yeni kredi olanaklarını ortadan kaldırırken, reel kesimin kredi geri

ödemelerinde de önemli sorunlara yol açmıştır [34]. Tablo-1'e göre, 1980-2001 yılları arasında kurulan bankaların sayısı 54'tür. Bunlardan 27'si yerli, 27'si yabancıdır. Kapanan banka sayısı ise 30'dur. Bunun 27'si yerli, 3'ü yabancıdır. 9 banka yabancı statüden yerli statüye (American Express- Koç-Amerikan Bank, Mitsui Bank-Türk Sakura Bank, Türk Boston Bank, Eurocredit Türk Fransız Ticaret Bankası-Yurt Ticaret ve Kredi Bankası, Kapital Bank Türk-Bank Kapital Türk, Birleşik Türk Körfez Bankası, Chemical Bank-Sitebank, Turkish Bank, Türk Sakura Bank-Fiba Bank); 1 banka yerli statüden yabancı statüye (Bnp-Ak Bankası- BNP-Ak Dresdner Bank) geçiş yapmıştır [37, 39].

TBB'nin her sene yayınladığı Bankalarımız Kitabı'nda, 2001 yılı Türk Bankacılık Sistemi bölümünde, Türkiye ekonomisi ve bankacılık sistemi açısından 2001 yılının zor bir yıl olduğu ifade edilmiştir. Bu yılda, ekonomik faaliyet yanında bankacılık sistemi de önemli ölçüde küçülmüştür. Banka sayısı 79'dan 61'e gerilemiş, toplam şube sayısı 929 azalarak 6.908'e, çalışan sayısı ise yüzde 19 azalarak 137.495'e düşmüştür. Toplam aktifler TL bazında yüzde 60 artarak 166,4 katrilyon TL'ye ulaşmış; dolar bazında ise yüzde 26 küçülerek 115 milyar dolara gerilemiştir. Toplam aktiflerin milli gelire oranı yüzde 93 olmuştur [39].

2001 yılında yaşanan krizin ardından bankacılık sektörünün toparlanması 2003 yılına kadar sürmüştür. Bankacılık sektöründe, kriz sonrasında Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na (TMSF) devredilen bankalara ek olarak birleşmeler de gerçekleşmiştir [34]. TBB'nin raporuna göre, Fon'a alınan bazı bankaların birleştirilmesi ve/veya kapatılması, bazı bankaların faaliyetlerine son verilmesi yanında, bazı bankaların birleşmesi banka sayısının azalmasına neden olmuştur. 2001 yılında 8 banka Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu bünyesindeki Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na devredilmiştir (Ulusal Bank, İktisat Bankası, EGS Bank, Bayındırbank, Kentbank, Milli Aydın Bankası "Tarişbank", Sitebank ve Toprakbank). Fon bünyesindeki bankalardan Egebank, Yurtbank, Yaşarbank ve Bank Kapital Ocak 2001'de, Ulusal Bank ise Nisan 2001'de Sümerbank ile birleştirilmiş, Sümerbank yıl içinde Oyak Grubuna satılmıştır. Fon bünyesindeki İnterbank ve Esbank Haziran 2001'de Etibank ile birleştirilmiş, yıl sonu itibarıyla Etibank'ın bankacılık lisansı iptal edilmiştir. 2001 yılı içinde Sümerbank'a ek olarak Demirbank'ın HSBC Bank'a ve Sitebank'ın da Novabank'a satışları gerçekleştirilmiştir. Etibank'a ek olarak ise, İktisat Bankası ve Kentbank'ın bankacılık işlemleri yapma izinleri kaldırılmıştır. Kalkınma ve yatırım bankaları grubundan ise, Okan Yatırım Bankası ve Atlas Yatırım Bankası'nın faaliyet izinleri iptal edilmiştir. Kamu bankaları grubundan Emlak Bankası, 1 Temmuz 2001 tarihi itibarıyla Ziraat Bankası bünyesine dahil edilmiştir. Birleşik Türk Körfez Bankası, Osmanlı Bankası ile, yeni Osmanlı Bankası ise Garanti Bankası ile birleşmiştir. Böylece, 2001 yılı sonunda banka sayısı

79'dan 61'e gerilemiştir. Ticaret bankaları sayısı 15, kalkınma ve yatırım bankaları sayısı ise 3 azalmıştır. Fon'a alındıktan bir süre sonra bazı bankaların faaliyetlerine son verilmesi nedeniyle ve özel sermayeli ticaret bankaları ile kamu bankalarında yeniden yapılanmaya bağlı olarak bankaların toplam şube sayısı 929 azalmıştır. Kapanan bu şubelerin 918 tanesi ticaret bankaları grubuna aittir. 2001 yılı sonu itibarıyla, sadece yabancı sermayeli ticaret bankalarının şube sayıları artmıştır [39].

III.6. 2001-2011 Yeniden Yapılandırma Dönemi

2001 sonrasında ülkemizde yabancı bankalar açısından özelliği, yabancı sermayenin ulusal bankaların paylarını satın alarak, söz konusu bankalarla sermaye çoğunluğuna veya nitelikli paya sahip olmasıdır. Yabancı sermaye, Osmanlı İmparatorluğu ve 1980-2000 dönemlerinde ülkemizde yeni banka kurarak ya da şube açarak bankacılık sektörüne girerken; 2000 yılı sonrasında pay satın alma yoluyla, yeni bir banka oluşturmadan bankacılık sektöründe faaliyet göstermeye, ağırlığını arttırmaya başlamıştır [35].

2001 sonrasında yabancı sermayenin bankacılık sektörüne gelişinde, banka satın alma, blok alım yoluyla nitelikli paya sahip olma ve İMKB'de banka pay senetleri satın alma yoluyla olmuştur. Önceki dönemlerde ise, tarihsel gelişimde vurgulandığı gibi, katılım yolu veya örgütlenme formu, muhabirlik, şube açma, irtibat bürosu kurma, temsilcilik, mevcut şubeyi bağımlı banka şekline dönüştürme yolları ile olmuştur. 2001 sonrasında 8 ulusal banka yabancı banka statüsüne dönüşmüştür [35].

Nisan 2001'de uygulamaya başlanan "güçlü ekonomiye geçiş programı", 2002 yılının başında 2002-2004 dönemini kapsayacak şekilde revize edilmiştir. Program, ekonominin dış şoklara direncinin artırılmasını, enflasyonun düşürülmesini, kamu borçlarının azaltılmasını, mali disiplinin sağlanmasını, yapısal reformların tamamlanmasını ve bankacılık sisteminin güçlendirilmesini hedeflemiştir. Program hedeflerinin iyi tespit edilmiş olması ve 2002-2007 döneminde disiplinli bir uygulama ile program hedeflerinin genelde gerçekleştirilmiş olması; 2002-2007 döneminin gerek ekonomi, gerekse bankacılık sektörü açısından yeniden yapılandırılma dönemi olarak tanımlanmasını ve incelenmesini mümkün kılmıştır. Bu dönemde, programın temel prensiplerinin kararlılıkla uygulanması, siyasi istikrar ve dünya ekonomisindeki olumlu konjonktürün de yardımıyla, ekonomide ve bankacılık sisteminde olumlu yönde önemli gelişmeler olmuştur [33].

Tablo-1'de görüleceği üzere, 2001-2011 yılları arasında kurulan banka olmamıştır. Devir ve birleşmeler gerçekleşmiştir. Kapanan banka sayısı 23'tür. Bunun 15'i yerli, 8'i uzmanlaşmıştır. 7 banka ise yerli statüden yabancı statüye (Sitebank- BankEuropa Bankası, Türk Dış Ticaret Bankası-Fortis Bank, Finansbank, MNG Bank- Turkland Bank, Tefken Bank-Eurobank Tefken,

Turkland Bank, Oyak Bank-ING Bank) geçiş yapmıştır [37, 39].

Cumhuriyet'ten sonra günümüze kadar yaşanan değişimleri ve gelişmeleri bu şekilde dönem dönem aktardıktan sonra, bu dönemler şöyle özetlenebilir: Cumhuriyet kurulduktan sonra 1930'lu yıllara kadar kurulan genç cumhuriyetin gelişimini sağlama amaçlı ulusal bankalara ağırlık verildiği, sonrasında II. Dünya Savaşı ile birlikte ekonomik kalkınmaya önem verilmesinden dolayı devlet bankalarının ve kalkınma bankalarının kurulma oranında artış olduğu gözlemlenmiştir. 1945'ten 1960'a kadar olan dönem, II. Dünya Savaşı sonrası ekonomiye canlılığın geldiği ve özel bankaların geliştiği bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır. Planlı dönem olarak nitelendirilen 1961-1979 yılları arası olan dönemde Türk ekonomisinin 1950'li yılların sonlarına doğru içine girdiği bunalım ve 1958 istikrar programı, daha çok kalkınma ve yatırım bankalarının kurulmasına önem verilmesini sağlamıştır. Ayrıca holding bankacılığı ve birleşmelerin nispeten daha çok görüldüğü bir dönemdir. 1980-2001 dönemi ise banka sektörünü yakından ilgilendiren, bankacılık dahil bütün mali sistemde yapısal değişikliklere neden olan, faiz oranları ve döviz kurlarındaki sınırlamaların kalkmasıyla da bu yapısal değişikliklerin hızla yerleşmesinde önemli rol oynayan bu reform niteliğindeki bu yapısal değişikliklerin olduğu ekonomideki liberalleşme politikaları ile başlamıştır. Faizlerin serbestleşmesi, yabancı banka kurulmasına ve şube açmalarına elverişli ortam, yeni ticaret bankalarının kurulmasına izin, Türk bankacılığının dışa açılması bu dönemin en önemli göstergelerindedir. 2002'den 2011'e kadar süren dönemde ise, bankacılık sisteminin yeniden yapılandırılması söz konusu olup, bankaların sayısında değişime, bankalarda dönüşüme neden olan bir dönemdir. Dolayısıyla, bu dönemler itibarıyla banka popülasyonunu analiz etmek, popülasyonun dinamiğinin anlaşılmasında faydalı olmuştur.

IV. YÖNTEM

Çalışmada, 1923-2011 yılları arasındaki Türkiye'de bulunan tüm bankalar araştırma kapsamına dahil edilmiştir. Diğer bir ifadeyle, bir örneklem üzerinde değil bankaların tümünün oluşturduğu popülasyon üzerinde çalışılmıştır. Türkiye'deki bankaların tamamı araştırma kapsamında olduğu için, herhangi bir coğrafik bölgeye, sektörler veya farklı kriterlere göre bir örneklem seçimi yapılmamıştır. Türkiye'de istatistiki anlamda veri kaydına, bankaların kurulmaya başladığı tarihlerden çok sonra başlanmıştır. 1958 yılında TBB kurulduktan sonra bankaların yıllık verileri düzenli olarak yayınlanmaya başlamıştır. Bu tarihten önce Merkez Bankası dahil hiçbir finans ile ilgili kurumda bankacılık verileri üzerine kayıt bulunamamıştır. Bu çalışmanın bir kısıtıdır. 1923-1958 arası bankacılık alanında veri (her yıl için bankaların doğum ve ölüm tarihleri ve dönemlerin belirlenmesi), Öztin Akgüç'ün 1989 yılında yayımladığı

“100 Soruda Türkiye’de Bankacılık” başlıklı kitabından [31] ve bankacılık alanında uzmanlarla [28; 29; 30] yapılan görüşmelerden elde edilmiştir. Ayrıca katılım bankalarının uygulamaları mevduat ve yatırım bankalarından farklı olduğu için ve ayrıca Türkiye Bankalar Birliği (TBB) bankalar listesinde yer verilmediği ve bu bankaların ayrı bir birliğe (Katılım Bankaları Birliği) üye olmaları nedeniyle bu çalışmaya dahil edilmemiştir.

Yapılan bu çalışmada, Türkiye bankacılık popülasyonunun evrimi sürecinde yaşanan hukuki-politik ve ekonomik değişikliklerin etkisi dönemler halinde incelenmiş ve Türkiye’deki yerli ve yabancı kökene sahip olan bankaların yoğunluklarına (her yıl için örgüt sayılarına) nasıl bir etkisi olduğu araştırılmıştır. Bu doğrultuda, yerli ve yabancı bankaların yoğunlukları 1923-2011 yılları arası her yıl için hesaplanmıştır. Yoğunluk, popülasyondaki örgütlerin sayısı olarak tanımlanmaktadır [40].

Yerli ve yabancı banka yoğunlukları, Türk bankacılık popülasyonu içerisinde bulunan toplam yerli ve yabancı örgüt sayısını ifade etmektedir. Her yıl için yerli ve yabancı banka yoğunlukları aşağıdaki I ve II numaralı formüller ile hesaplanmıştır:

(I) Her yıl için yerli banka yoğunlukları=Yerli banka sayısı (t-1) + Kurulan yerli banka sayısı (t) – Kapanan yerli banka sayısı (t)

(II) Her yıl için yabancı banka yoğunlukları =Yabancı banka sayısı (t-1) + Kurulan yabancı banka sayısı (t) – Kapanan yabancı banka sayısı (t)

Türkiye’de faaliyet gösteren tüm bankalar, TBB verilerine göre yerli ve yabancı olarak sınıflandırılmıştır. Buna göre %50’den fazla oranda yabancı payı olan bankalar yabancı banka statüsünde yer almaktadır.

V. SONUÇ VE TARTIŞMA

Türkiye’deki yerli ve yabancı kökene sahip olan bankaların yoğunlukları (her yıl için örgüt sayıları) Tablo-1’de verilmiştir. Bu doğrultuda, Tablo-1’e göre yerli ve yabancı bankalar ile ilgili şu bilgiler verilebilir:

- 1923-1932 döneminde 32 yerli banka kurulmuş, 9 yerli banka kapanmış, 6 yabancı banka kurulmuş, 12 yabancı banka kapanmıştır.
- 1933-1944 döneminde 9 yerli banka kurulmuş, 20 yerli banka kapanmış, hiç yabancı banka kurulmamış ve 6 yabancı banka kapanmıştır.
- 1945-1960 döneminde 29 yerli banka kurulmuş, 10 yerli banka kapanmış, 1 yabancı girişi olmuş ve 4 yabancı banka faaliyetine son vermiştir.
- 1961-1979 döneminde 6 yerli banka kurulmuş, 20 yerli banka kapanmış, 1 yabancı banka kurulmuş ve 2 yabancı banka kapanmıştır. 1 yabancı banka ise yerli kuruluş tarafından satın alınarak yerli banka statüsüne geçmiştir.

Dolayısıyla bu dönemde yerli banka yoğunluğu 7 artmış 20 azalmış, yabancı banka yoğunluğu ise 3 azalmıştır.

- 1980-2001 döneminde 27 yerli banka kurulmuş, 27 yerli banka kapanmış, 27 yabancı banka kurulmuş, 3 yabancı banka kapanmıştır. 9 yabancı banka yerli kuruluş tarafından satın alınarak yerli banka statüsüne geçmiş, 1 yerli banka yabancı kuruluş tarafından satın alınarak yabancı banka statüsüne geçmiştir. Dolayısıyla yerli banka yoğunluğu 36 artmış, 26 azalmıştır. Yabancı banka yoğunluğu ise 28 artmış 12 azalmıştır.
- 2002-2011 döneminde ise hiç yerli banka kurulmamış, 15 yerli banka kapanmış, hiç yabancı banka kurulmamış, 8 yabancı banka kapanmıştır. Buna karşın 7 yerli banka yabancı kuruluşlar tarafından satın alınarak yabancı banka statüsüne geçmiştir. Dolayısıyla bu dönemde yerli banka yoğunluğu 22 azalmış, yabancı banka yoğunluğu ise 7 artmış ve 8 azalmıştır.

Yerli ve yabancı bankaların yoğunluklarının hesaplanmasının ardından her yıl için yerli ve yabancı bankaların sayısının grafiği hazırlanarak, 1923-2011 yılları arası altı dönemdeki çevresel değişikliklerin etkileri gözlemlenmiş ve çevresel değişiklikler temelinde yorumlanmıştır (Şekil-1). Birinci dönem olan 1923-1932 döneminde, Cumhuriyet’in ilk yıllarında hükümet Türk ekonomi sisteminin gelişmesi amaçlı olarak ulusal bankacılığın büyümesi ve gelişmesini desteklemiştir. Ulusal bankalar Türkiye’nin her yerinde ekonominin büyümesi ve girişimcilere kredi sağlanması açısından ticari bankalar olarak kurulmuşlardır. 1930’lu yıllarda Ekonomik Buhan’ın etkisiyle yabancı bankaların sayısında düşüş meydana gelmiştir. Cumhuriyet’in kurulmuş olması ve ekonominin yukarıda bahsedildiği şekilde desteklenmesi yerli bankaları Buhan’ın Dünya’daki olumsuz etkisinden korumuştur. Dolayısıyla bu dönemde, dönemin özelliğine bağlı olarak yerli bankaların sayısı artmış, yabancı bankaların sayısı ise azalmıştır.

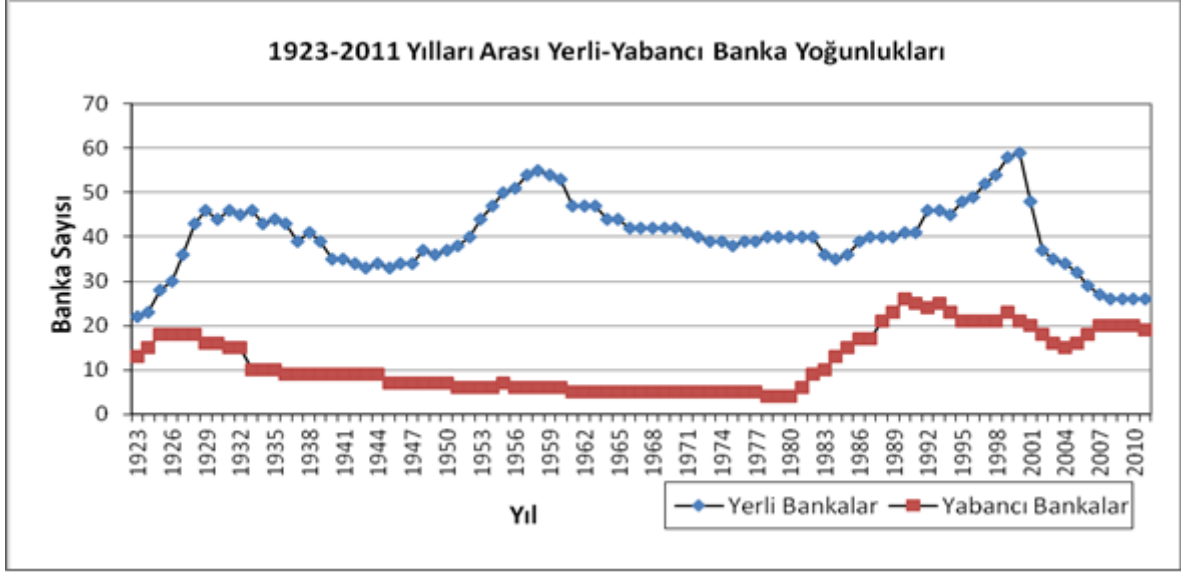
Çalışmanın ikinci dönemi olan 1933-1944 döneminde, önceki dönemde gerçekleşen 1929 Dünya Ekonomik Krizi Türkiye ekonomisini de olumsuz yönde etkilediğinden, devlet, kontrol politikalarına yoğunlaşmış ve devletçilik ön plana çıkmıştır. Bu dönemde devlet, ülkenin kalkınması amaçlı olarak kalkınma ve yatırım bankalarına daha fazla önem vermiştir. Hükümet özel sektörü desteklemekten bu dönem vazgeçmiştir. 1940-1945 yılları arasındaki İkinci Dünya Savaşı yılları, tüm dünyada olduğu gibi, Türkiye’de de ekonomik daralmaya neden olduğundan dolayı, bankacılık sektörü de bu gelişmelerden olumsuz yönde etkilenmiştir. Savaş yıllarında hiç yabancı banka girişi olmamıştır. Yerli banka girişi ise sadece 1’dir.

Tablo 1. Popülasyon Yoğunluğu

YIL	YERLİ			YABANCI			YIL	YERLİ			YABANCI		
	TOPLAM	GİRİŞ	ÇIKIŞ	TOPLAM	GİRİŞ	ÇIKIŞ		TOPLAM	GİRİŞ	ÇIKIŞ	TOPLAM	GİRİŞ	ÇIKIŞ
1923	22	0	0	13	0	8	1968	42	0	0	5	0	0
1924	23	1	0	15	2	0	1969	42	0	0	5	0	0
1925	28	5	0	18	3	0	1970	42	0	0	5	0	0
1926	30	3	1	18	0	0	1971	41	0	1	5	0	0
1927	36	7	1	18	0	0	1972	40	0	1	5	0	0
1928	43	8	1	18	0	0	1973	39	0	1	5	0	0
1929	46	3	0	16	1	3	1974	39	0	0	5	0	0
1930	44	2	4	16	0	0	1975	38	0	1	5	0	0
1931	46	2	0	15	0	1	1976	39	1	0	5	0	0
1932	45	1	2	15	0	0	1977	39	0	0	5	1	1
1933	46	3	2	10	0	5	1978	40	0 (1)*	0	4	0	0 (1)*
1934	43	0	3	10	0	0	1979	40	0	0	4	0	0
1935	44	1	0	10	0	0	1980	40	0	0	4	0	0
1936	43	1	2	9	0	1	1981	40	0	0	6	2	0
1937	39	0	4	9	0	0	1982	40	0	0	9	3	0
1938	41	3	1	9	0	0	1983	36	0	4	10	1	0
1939	39	0	2	9	0	0	1984	35	1	2	13	3	0
1940	35	0	4	9	0	0	1985	36	1	0	15	2	0
1941	35	0	0	9	0	0	1986	39	2 (3)*	0	17	3	0 (1)*
1942	34	0	1	9	0	0	1987	40	1	0	17	0	0
1943	33	0	1	9	0	0	1988	40	2	2	21	4	0
1944	34	1	0	9	0	0	1989	40	2	1 (2)*	23	1 (2)*	0
1945	33	0	1	7	0	2	1990	41	1	0	26	3	0
1946	34	1	0	7	0	0	1991	41	0	0	25	0	1
1947	34	0	0	7	0	0	1992	46	6 (7)*	2	24	0	0 (1)*
1948	37	4	1	7	0	0	1993	46	0	0	25	1	0
1949	36	0	1	7	0	0	1994	45	0 (2)*	3	23	0	0 (2)*
1950	37	2	1	7	0	0	1995	48	1 (3)*	0	21	0	0 (2)*
1951	38	1	0	6	0	1	1996	49	1	0	21	0	0
1952	40	2	0	6	0	0	1997	52	2 (3)*	0	21	1	0 (1)*
1953	44	4	0	6	0	0	1998	54	1 (2)*	0	21	1	0 (1)*
1954	47	3	0	6	0	0	1999	58	5	1	23	2	0
1955	50	3	0	7	1	0	2000	59	1 (2)*	1	21	0	1 (2)*
1956	51	1	0	6	0	1	2001	48	0	11	20	0	1
1957	54	4	1	6	0	0	2002	37	0	10 (11)	18	0 (1)*	3
1958	55	2	1	6	0	0	2003	35	0	2	16	0	2
1959	54	2	3	6	0	0	2004	34	0	1	15	0	1
1960	53	0	1	6	0	0	2005	32	0	1 (2)*	16	0 (1)*	0
1961	47	1	7	5	0	1	2006	29	0	1 (3)*	18	0 (2)*	0
1962	47	1	1	5	0	0	2007	27	0	0 (2)*	20	0 (2)*	0
1963	47	1	1	5	0	0	2008	26	0	0 (1)*	20	0 (1)*	1
1964	44	2	5	5	0	0	2009	26	0	0	20	0	0
1966	42	0	2	5	0	0	2010	26	0	0	20	0	0
1967	42	0	0	5	0	0	2011	26	0	0	19	0	1

*Parantez içinde belirtilmiş rakamlar, örneğin kapanan banka sayısı "1", kökenini değiştiren banka sayısı "2" ise, o yıl 3 bankanın ait olduğu sınıftan çıktığı anlamına gelmekte olup, kökenine göre popülasyona giren ve çıkan bankaların gerçek sayısını göstermektedir.

Kaynak: [31] ve [37]'den derlenmiştir.

Şekil 1. 1923-2011 Yılları Arası Yerli ve Yabancı Banka Yoğunlukları

Üçüncü dönem olan 1945-1960 döneminde Demokrat Parti iktidara gelmiştir ve partinin politikaları serbestliğe ve özel bankacılığın gelişmesine öncelik vermiştir. İkinci Dünya Savaşı sonrası olan 1945-1960 döneminde, önceki dönemde izlenen kapalı, korumacı ekonomi politikalarının yerini, özel sektörü destekleyen, dışa açık politikaları almıştır. Bu dönemde uygulanan politikalar bankacılık sektörünü de olumlu yönde etkilemiştir [36]. 1958 yılında yaşanan iktisadi krize, dışarıdan sermaye ithaline dayanan serbestleşme politikası, yüksek kamu açıkları, dış ticaret açıkları, enflasyon ve dış borçlar neden olmuştur. 1958 krizinin etkileri bir sonraki dönemde etkisini göstermiş ve çok sayıda banka kapanmıştır. Özel bankaların gelişme dönemi olan bu dönemde, dönemin özellikleriyle benzer şekilde yerli bankaların kurulma oranları artmıştır. Popülasyon içindeki yoğunluğu ise yabancı bankalara göre daha yüksektir.

Dördüncü dönem olan 1961-1979 Planlı dönemi radikal değişiklikler içermemektedir. Bu dönemin özelliği 1970'lerde holding bankacılığının ve ihtisas bankacılığının hız kazanmasıdır. 1958 yılında yaşanan krizden sonra uygulanan istikrar programı, bankacılık alanında etkisini 1960'lı yılların başında göstermeye başlamıştır. 1961-1979 döneminin başları çok sayıda bankanın faaliyetine son verdiği, tasfiyeye girdiği dönemdir. 1960-1964 yılları arasında 15 bankanın faaliyeti sona ermiş veya tasfiyeye girmişlerdir [31]. 1958 İktisadi krizi ile birlikte, verdikleri kredileri tahsil edemeyen yerel nitelikte ve küçük ölçekli olan bankaların mevduat girişi yavaşlamış ve bankalar zor durumda kalmıştır. Bunun sonucu olarak ise birçok banka iflas etmiştir. Böylelikle, izlenen politikaların ve krizin etkileri ile yapısı zayıf olan, yerel veya ihtisas bankaları bankacılık sisteminden çıkmışlardır. Bütün bunlar ise, bu dönemde yerli bankaların yoğunluğunun azalmasının

sebebini açıklamaktadır. Yabancı bankaların sayısında ise anlamlı bir değişim olmamıştır.

Beşinci dönem olan 1980-2001 dönemi diğer dönemlere göre daha karmaşık bir yapıya sahiptir, çünkü en dalgalı ve yüksek derecede değişken olan bir dönemdir. Bir önceki dönem olan planlı dönemden liberal döneme geçildiği için çok farklı çevresel taleplere sahiptir. Bir önceki dönemin sonuna doğru yaşanan petrol krizleri Türkiye ekonomisini olumsuz etkilemiştir. Bir önceki dönemin sonundaki bu olumsuz ortamda döviz krizi ve bununla birlikte yüksek enflasyon ortaya çıkmıştır. Bu olumsuz gelişmeler sonrasında 24 Ocak 1980'de istikrar ve ekonomik değişim programı uygulanmaya başlanmıştır. Bankacılık sektörü, istikrar programının uygulanmaya başlamasıyla, dışa açılma, serbest piyasa ekonomisine geçiş ve liberalleşme politikalarından yüksek derecede etkilenmiştir. Bunun sonucu olarak da, bankacılık sektörü, bir değişim içerisine girmiştir. Böylelikle Türk bankacılık sektörü 1980'den sonra hızlı bir gelişme göstermiş, uluslararası banka ve finans sistemi ile bütünleşmeye başlamıştır. Bu dönemde, serbest piyasa ekonomisine geçiş ve uluslararası piyasalarla bütünleşme politikaları hayata geçirilmiştir. Ekonomide serbestlik ve yabancı bankaların yayılması politikaları, çok sayıda yerli ve yabancı bankaların kurulması ile sonuçlanmıştır. Bu dönemde faizler serbestleşmiş, mevduata enflasyon oranının üzerinde faiz ödenmiş, yabancı bankaların kurulması veya Türkiye'de şube açmalarına elverişli ortam yaratılmış, yeni ticaret bankalarının kurulmasına izin verilmiştir. Ayrıca bu dönemde Türk bankacılığının dışa açılması, Türk bankacılığının batık ve/veya donuk krediler nedeniyle bunalım içine girmesi, bankacılık alanındaki gelişmelerin özellikleridir [31]. Bankacılıkta serbestleşme ve dışa açılma politikalarının uygulanmaya başlamasıyla 1980-1985 yılları arası yabancı bankaların sayısı önemli derecede artmış, yerli bankaların sayısında 1985'lere

kadar artış olmamıştır. Yabancı bankaların yoğunluğu 1990 yılında en yüksek sayısı olan 26'ya ulaşmış, bundan önce ya da sonraki dönemlerde bir daha böyle bir yüksek sayıya erişememiştir. 1991-2001 yılları arasında, bankalar daha çok kamu menkul kıymetlerine yatırım yaptıkları ve yüksek yabancı para açık pozisyonları ile çalıştıkları için yüksek dalgalanmaların yaşandığı bir dönem olmuştur. 1994 yılında yaşanan kriz ise, Türk Lirasının aşırı değer kaybetmesine neden olmuştur. 1994 krizi ve bankaların risk alma eğiliminin birleşmesinin ekonomiye maliyeti çok ağır olmuştur. Bankacılık alanındaki yapısal sorunlara ek olarak yaşanan bu kriz çok önemli negatif etkiler ortaya çıkarmıştır. 1994-1999 döneminde 11 bankaya el konulmuştur. 1994 krizi sonrasında çok sayıda yabancı banka yerli banka statüsüne geçmiştir. Bu ise 1994 krizinin daha çok yabancı bankaları etkilediğini göstermektedir. 1999 yılında bankacılık sektörünün düzenlenmesi ve denetlenmesindeki bu parçalı yapının ortadan kaldırılması ve sektöre ilişkin tek bir bağımsız denetleyici ve düzenleyici kurumun kurulması kararlaştırılmasıyla, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) kurulmuş ve Ağustos 2000'de faaliyetlerine başlamıştır [38]. 2000 ve 2001 krizleri banka örgütlerini negatif olarak etkilemiş ve bankalar bu krizlerden etkin bir şekilde çıkamamışlardır. Bu yıllar boyunca, bankaların yapısal zayıflıkları ve yeni düzenlemelerin baskıları ile çok sayıda banka sektörden çıkmıştır. Özellikle zayıf yapılı yerli bankaların kapanma oranı artmış, popülasyon içindeki yoğunluğu azalmıştır. 12 yerli banka, 2 yabancı banka 2000 ve 2001 kriz dönemlerinde faaliyetine son vermiştir. Buradan da bu iki krizin yerli bankaları yabancı bankalara oranla daha çok etkilediği görülmektedir. Bunun sebebi ise yukarıda belirtildiği şekilde, TL'nin aşırı değer kaybetmesi, risk eğilimi, bankaların içinin boşaltılması ve yapısal sorunlardır.

Altıncı dönem olan 2002-2011 döneminde ise, devletin yeniden yapılandırma uygulamaları çok sayıda yerli bankanın kapanmasına ve yabancı kurumların eline geçmesine neden olmuştur. 2001 yılının Nisan ayında hayata geçirilen "güçlü ekonomiye geçiş programı", 2002-2004 dönemini kapsayacak şekilde, 2002 yılının başında revize edilmiştir. Güçlü ekonomiye geçiş programının hedefleri, ekonominin dış şoklara direncinin artırılması, enflasyonun düşürülmesi, kamu borçlarının azaltılması, mali disiplinin sağlanması, yapısal reformların tamamlanması ve bankacılık sisteminin güçlendirilmesidir. Güçlü ekonomiye geçiş programının hedefleri iyi tespit edilmiş, sonrasında disiplinli bir uygulama ile hedefler büyük oranda gerçekleştirilmiştir. Böylelikle de, bu dönem gerek ekonomi, gerekse bankacılık sektörü açısından yeniden yapılandırılma dönemi olarak tanımlanmış ve incelenmiştir. Bu dönemde, programın temel prensipleri kararlılıkla uygulanmıştır. Dünya ekonomisindeki olumlu konjonktürün ve siyasi istikrarın yardımıyla, ekonomide ve bankacılık sisteminde önemli ve olumlu yönde

gelişmeler olmuştur [33]. 2000 ve 2001 krizlerinden etkin çıkamayan bankalar, 2002 yılında da kapanmaya devam etmişlerdir. 2002 yılında 10 yerli, 3 yabancı banka kapanmıştır. Ayrıca bu dönemde 7 banka yerli statüden el değiştirerek yabancı statüye geçiş yapmıştır. Dolayısıyla bu dönemde yabancı bankaların daha avantajlı oldukları söylenebilir.

Kısaca ifade etmek gerekirse, birinci, üçüncü ve beşinci dönemlerde (1923-1932, 1945-1960 ve 1980-2001) yerli bankaların popülasyon içindeki yoğunluğu yabancı bankalara oranla daha fazladır. İkinci, üçüncü ve dördüncü dönemlerde (1933-1944, 1945-1960 ve 1961-1979) yabancı bankaların yoğunluğu durgun bir desenedir ve kurulma kapanma sayılarında anlamlı bir değişim yaşanmamıştır. Buna karşın birinci dönemde (1923-1932) devlet politikalarının ulusal bankacılığa önem vermesiyle birlikte yabancı banka sayısı azalmıştır. Beşinci dönem (1980-2001) yabancı yayılımı dönemidir ve çok sayıda yabancı banka sektöre girmiştir. Altıncı dönemde ise (2002-2011), 2001 krizinden sonra uygulanan yeniden yapılandırma düzenlemeleri ile özel bankaların kapanması ve bazı bankaların fona devredilip oradan da satılması sonucu yerli ve yabancı bankaların yoğunluğunda çok az bir fark olmuştur ve sayıları bu dönemde sabit kalmıştır.

Günümüzde hayatta olan bankaların kuruldukları döneme ve statülerine bakıldığında, birinci dönemde kurulan bankalardan Ziraat Bankası ve Merkez Bankası devlet bankası; İş Bankası özel yerli mevduat bankası, Kocaeli Bankası (TEB) önce yerli mevduat bankası iken 2005 yılında yabancı mevduat bankası; Royal Bank of Scotland ise yabancı mevduat bankasıdır. İkinci dönemde kurulan bankalardan İller Bankası ve Halk Bankası devlet; Yapı ve Kredi Bankası ise özel mevduat bankasıdır. Üçüncü dönemde kurulan bankalardan Garanti Bankası, Akbank, Şekerbank, Türkiye Sınai Kalkınma Bankası özel bankalar, Vakıflar Bankası devlet ve Birleşik Fon Bankası, Fonda yer alan bankaların bir havuzda toplandığı bankadır. Dördüncü dönemde kurulan bankalardan Türkiye Kalkınma Bankası devlet; Arap-Türk Bankası yabancı bankadır.

Beşinci dönem kurulan bankalardan Türk Eximbank devlet bankası; Citibank, Bank Mellat, Turkish Bank, Habib Bank Limited, Fibabanka, ING Bank, JPMorgan Chase Bank N.A., WestLB AG, Turkland Bank, Finans Bank, Taib Yatırım Bank, Deutsche Bank, Société Générale, Credit Agricole Yatırım Bankası Türk, HSBC Bank, Eurobank Tefken, Merrill Lynch Yatırım Bank, Denizbank, BankPozitif Kredi ve Kalkınma Bankası yabancı bankalar; Adabank, Tekstil Bankası, Alternatif Bank, İMKB Takas ve Saklama Bankası, AnadoluBank, Diler Yatırım Bankası, GSD Yatırım Bankası, Aktif Yatırım Bankası, Nurol Yatırım Bankası ise yerli bankalardır. Bu bankaların günümüze kadar yaşamlarının nedenleri, devlet bankalarının kapanma olasılığının çok düşük olması, yurtdışında önemli ve çok

büyük finans kuruluşları ve gruplarının ülkemizde bankacılık alanında yatırım yapması ile ülkemizdeki yabancı bankaların yapısının güçlü olması, güçlü altyapısı olan holdinglerin bankacılık alanında yatırım yaparak bankaların da yapılarının güçlü olması olarak ifade edilebilir. Aktaş ve Kargın (2007), yerli ve yabancı bankaları karşılaştırdıkları çalışmalarında, yabancı bankaların daha yüksek “Sermaye Yeterliliği” ve “Likidite” oranlarına sahip olduğunu bulmuşlardır [41]. Yabancı bankalar ulusal bankalara göre daha sağlam bir finansal yapıya sahiptirler. Yabancı bankaların bu avantajları, sermaye güçleri ve uluslararası piyasalardan daha kolay ve daha düşük maliyetli fon temin edebilme olanakları sayesinde yerli bankalardan daha yüksek sermaye yeterliliğine sahip olmalarını sağlamaktadır.

Türkiye’de çok sayıda devlet müdahalesi olmuştur. Ülke, henüz genç bir cumhuriyettir ve 2002 yılına kadar ekonomik ve bankacılık yapısı yerine oturmamıştır. Bu nedenle, yöneticiler ve girişimciler yatırım yapmaya niyetlendikleri ülkelerin çevresel değişikliklerini ve bu değişikliklerin yerli-yabancı örgütler açısından sonuçlarını incelemeli ve ardından eğer ülkenin çevresi yönetici/girişimcinin örgütsel formunun hayatta kalmasını destekleyen bir çevre ise yatırım yapması gerektiği söylenebilir.

Greve (2002) örgütsel ekoloji kuramının geleneksel olarak örgütsel popülasyonların zamansal evrimine odaklandığının altını çizerek, mekansal evrimi dikkate alarak Tokyo bankalarını test etmiştir [42]. Mekansal evrim yani yerel yoğunluk bağımlılığı ve yerel rekabet örgütlerin coğrafi olarak nasıl büyüdükleri ve alt popülasyonlar ile nasıl etkileşime girdiklerini tahmin etmek için kullanılmıştır. Gelecek çalışmalar, Türk bankacılık endüstrisinin mekansal evrimine, coğrafi konumlarına göre uzmanlaşmış ve geneli bankaların performansına ve komşu bölgelerde ve bölgeler arası yoğunluk bağımlılığı kuramının test edilmesine odaklanabilirler. Bu, mekansal evrimin incelenmesine izin vererek, coğrafi olarak toplanmanın faydaları ve sorunlu yanlarını belirlemede önem kazanmaktadır.

Gelecek çalışmalar, ayrıca, Türkiye Bankalar Birliği’nden sayısal verilerin elde edilebilir olduğu 1958 yılından günümüze kadar, endüstri ve firma spesifik verileri ile bankaların yapısını ve bu içsel dinamiklerin çevresel etkilerle birlikte hayati oranlara etkisini inceleyebilirler.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- [1] Önder, Ç. ve B. Üsdiken. (2007). “Örgütsel Ekoloji: Örgüt Toplulukları ve Çevresel Ayıklama”, *Örgüt Kuramları*. A. S. Sargut ve Ş. Özen (drl.). 1. Baskı, İmge Kitabevi.
- [2] Hannan, M. T. ve J. Freeman. (1977). “Population Ecology of Organizations”. *American Journal of Sociology*. 82.5, 929-964.
- [3] Baum, J. A. C., (1996). “Organizational Ecology”, S. Clegg, C. Hardy, W. R. Nord (Ed.), *Handbook of organization studies* içinde. Sage, 77-115.
- [4] Carroll, G. R. (1984). Organizational Ecology. *Annual Review of Sociology*. 10: 71-93.
- [5] Hannan, M. T. ve J. Freeman. (1989). “Organizational Ecology”. Harvard University Press.
- [6] Hannan, M.T., L. Pólos, ve G. R. Carroll. (2007). “Logics of Organization Theory: Audiences, Codes, and Ecologies”. Princeton University Press.
- [7] Boone, C., V. Bröcheler ve G. R. Carroll. (2000). “Custom Service: Application and Tests of Resource-partitioning Theory Among Dutch Auditing Firms from 1896 to 1992”. *Organization Studies*. 21.2, 355-381.
- [8] Bogaert, S., C. Boone ve G. R. Carroll. (2006). “Contentious Legitimacy: Professional Associations and Density Dependence in the Dutch Audit Industry 1884-1939”. *Stanford Graduate School of Business: Research Paper Series*, 1944, 1-50.
- [9] Ranger-Moore, J., J. Banaszak-Holl ve M. T. Hannan. (1991). “Density-Dependent Dynamics in Regulated Industries: Founding Rates of Banks and Life Insurance Companies”. *Administrative Science Quarterly*. 36.1, 36-65.
- [10] Land, K., W. R. Davis ve J. R. Blau. (1994). “Organizing the Boys of Summer: The Evolution of U.S. Minor-League Baseball, 1883-1990”. *American Journal of Sociology*. 100.3, 781-814.
- [11] Carroll, G. R., P. Preisendoerfer, A. Swaminathan ve G. Wiedenmayer. (1993). “Brewery and Brauerei: The Organizational Ecology of Brewing”. *Organization Studies*. 14.2, 155-188.
- [12] Dobrev, S. D., T. Y. Kim ve G. R. Carroll. (2002). “The Evolution of Organizational Niches: U.S. Automobile Manufacturers, 1885-1981”. *Administrative Science Quarterly*. 47, 233-264.
- [13] Boone, C., G. R. Carroll ve A. V. Witteloostuijn. (2004). “Size, Differentiation and Performance of Dutch Daily Newspapers”. *Industrial and Corporate Change*. 13.1, 117-148.
- [14] Carroll, G. R. ve J. Delacroix. (1982). “Organizational Mortality in the Newspaper Industries of Argentina and Ireland: An Ecological Approach”. *Administrative Science Quarterly*. 27, 169-198.
- [15] Kranenburg, H. N. ve G. A. Pfann. (2002). “Government Policy and the Evolution of the Market for Dutch Daily Newspapers”. *De Economist*. 150.3, 233-250.
- [16] Kranenburg, H. N., F. C. Palm ve G. A. Pfann. (2002). “Exit and Survival in a Concentrating Industry: The Case of Daily Newspapers in the Netherlands”. *Review of Industrial Organizations*. 21, 283-303.
- [17] Carroll, G. R. (1985). “Concentration and Specilization: Dynamics of Niche Width in Populations of Organizations”. *American Journal of Sociology*. 90.6, 1262-1283.

- [18] Boone, C., G. R. Carroll, ve A. V. Witteloostuijn. (2002). "Resource Distributions and Market Partitioning: Dutch Daily Newspapers, 1968 to 1994". *American Sociological Review*. 67, 408, 431.
- [19] Khessina, O. M. ve G. R. Carroll. (2008). "Product Demography of De Novo and De Alio Firms in the Optical Disk Drive Industry", 1983-1999. *Organization Science*. 19.1, 25-38.
- [20] Sorensen, J. B. ve T. E. Stuart. (2000). "Aging, Obsolescence, and Organizational Innovation". *Administrative Science Quarterly*. 45, 81-112.
- [21] Rao, H. ve E. H. Neilsen. (1992). "An Ecology of Agency Arrangements: Mortality of Savings and Loan Associations, 1960-1987". *Administrative Science Quarterly*. 37, 448-470.
- [22] Park, D. Y. ve J. M. Podolny. (2000). "The Competitive Dynamics of Status and Niche Width: US Investment Banking, 1920-1949". *Industrial and Corporate Change*. 9.3, 377-414.
- [23] Hsu, G. ve M. T. Hannan. (2005). "Identities, Genres, and Organizational Forms". *Organization Science*. 16.5, 474-490.
- [24] Kearney, R. C. (2003). "Patterns of Union Decline and Growth: An Organizational Ecology Perspective". *Journal of Labor Research*. 24.4, 561-578.
- [25] Yeloğlu, H. O. (2007). "Örgütsel Ekoloji ve Popülasyonlar Arası Etkileşimler: Türkiye Sermaye Piyasasındaki Aracı Kurumlar Örneği", *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- [26] Carroll, G. R. ve M. T. Hannan. (2000). "*The Demography of Corporations and Industries*". Princeton University Press.
- [27] Ayaydın, H. ve Berberoğlu, M. (2010). "Bankacılık Sektörüne Yabancı Girişinin Türkiye Açısından Değerlendirilmesi". *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi*. Ocak Sayı: 1, 55-79.
- [28] Canevi, Y. -Türk Ekonomi Bankası Yönetim Kurulu Başkanı ve T.C. Merkez Bankası Eski Başkanı- (15 Kasım 2012) "Türkiye'de Bankaların Kesim Genişliği ve Bankacılık Tarihi" konulu görüşme. İstanbul.
- [29] Erçel, G. -Erçel Global Advisory Şirketinin Başkanı ve T.C. Merkez Bankası Eski Başkanı- (1 Aralık 2011). "Türkiye'de Bankaların Kesim Genişliği ve Bankacılık Tarihi" konulu görüşme. İstanbul.
- [30] Önortaç, M. N. -Yeditepe Üniversitesi Finans Bilim Dalı Öğretim Görevlisi ve Kapanan Bankalardan Tarihbank (Milli Aydın Bankası) Eski Genel Müdürü- (26 Eylül 2011 ve 5 Ekim 2011). "Türkiye'de Bankaların Kesim Genişliği ve Bankacılık Tarihi" konulu görüşme. İstanbul.
- [31] Akgüç, Ö. (1989). "*100 Soruda Türkiye'de Bankacılık*". Gerçek Yayınevi.
- [32] Yağcılar, G. G. (2010). "Türk Bankacılık Sektörünün Rekabet Yapısı Analizi", *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- [33] TBB. (2008). "*50. Yılında Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye'de Bankacılık Sistemi "1958-2007"*". TBB. 262.
- [34] Coşkun, N., H. N. Ardor, A. H. Çermikli, H. O. Eruygur, F. Öztürk, İ. Tokathoğlu, G. Aykaç ve T. Dağlaroğlu. (2012). "*Türkiye'de Bankacılık Sektörü Piyasa Yapısı, Firma Davranışları ve Rekabet Analizi*". TBB. 280.
- [35] Akgüç, Ö. (2007). Türkiye'de Yabancı Bankalar. *Muhasebe ve Finansman Dergisi (Mufad Journal)*. Ekim, 36, 6-17.
- [36] Yıldırım, O. ve S. Ülgen. (2006). "Türk Bankacılık Sektörünün Tarihsel Gelişim Süreci". *Finans-Politik ve Ekonomik Yorumlar*. 43.504, 46-53.
- [37] TBB Web Sitesi, Tarihsel Bilgiler, Banka Grupları Bazında Seçilmiş Bazı Bilgiler. www.tbb.org.tr, (23.06.2012). (TBB, Faaliyetine Son Veren Bankalar Listesi 29 Kasım 2011).
- [38] BDDK Web Sitesi, BDDK'nın Kuruluşu, Yapısı, Faaliyetleri ve Denetimine Tabi Kuruluşlar, http://www.bddk.org.tr/websitesi/turkce/Kurum_Bilgileri/BDDK_Hakinda/5802bddkkitapcik16_07son.pdf, (23.06.2012).
- [39] TBB Web Sitesi, Bankalarımız Kitabı, 2001, http://www.tbb.org.tr/tr/Banka_ve_Sektor_Bilgileri/Istatistiki_Coklu_Raporlar.aspx?Rid=391, (23.06.2012).
- [40] **Hannan, M. T. ve J. Freeman, (1988). "The Ecology of Organizational Mortality: American Labor Unions, 1836-1985". *American Journal of Sociology*. 94.1, 25-52.**
- [41] Aktaş, H. ve M. Kargın, M. (2007). "Türk Bankacılık Sektöründeki Yabancı ve Ulusal Bankaların Finansal Oranlar Açısından Karşılaştırılması". *Celal Bayar Üniversitesi Yönetim ve Ekonomi Dergisi*. 14.2, 31-45.
- [42] Greve, H. (2002). "An Ecological Theory of Spatial Evolution: Local Density Dependence in Tokyo Banking, 1894-1936". *Social Forces*. 80.3, 847-879.

Çiğdem KAYA

cigdem.kaya@yeditepe.edu.tr

She received her PhD on management and organization from Marmara University in 2013. She worked as a Visiting Researcher for seven months at Youngstown State University, Ohio, USA in 2010. She received her BA degree in Business Administration from Anadolu University. She completed her MBA degree at Kadir Has University. Her research areas are organization theory, strategic management, and corporate social responsibility. She has been working as a project assistant Yeditepe University since 2008.

Göksel ATAMAN

gataman@marmara.edu.tr

She is a professor of management at Marmara University, Turkey, where she holds International Business' Chair in Business Administration. She holds a doctorate in management and organization from the Marmara University, Turkey. While on sabbatical in 1996/1997, Professor Ataman spent eleven months in as a Visiting Researcher at the University Plymouth, England. She sits on the editorial boards of five journals. Her research interests include intercultural management, organizational culture, organizational theory and teamwork. She has published more than 30 academic articles has also written a book, which was published in 2001;2002 and 2009. She teaches courses in organization theory and design and intercultural management at the undergraduate and graduate level.